

Jak (ne)připravovat důchodovou reformu

Martin Potůček
Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd

52. konference
České demografické společnosti

**ODBORNÁ SEKCE:
DŮCHODOVÁ REFORMA**

Hradec Králové

24. května 2023

Složité osudy důchodových komisí

Název	Období činnosti	Zastoupení aktérů	Přijetí návrhů komise politickou reprezentací a jejich promítnutí do zákonů
Dočasná komise pro důchodovou reformu (Škromachova komise)	2000 - 2002	všechny politické strany zastoupené v Poslanecké sněmovně	ne
Bezvládí	2 roky		
Výkonný tým a tým expertů (tzv. Bezděkova komise I)	2004 - 2005	všechny politické strany zastoupené v Poslanecké sněmovně	ne
Bezvládí	5 let		
Poradní expertní sbor (tzv. Bezděkova komise II)	2010		
Národní ekonomická rada vlády	2011 - 2012	ne	částečně ano (zavedení dobrovolného penzijního spoření - platné od 2013 do 2015) - poslanecká iniciativa
Expertní skupina Nečasova vláda - ČSSD	2011 - 2012	zástupci vládní koalice a nejsilnější opoziční strany	částečně ano: zavedení předdůchodů z 3. pilíře, spolupráce s Radou hospodářské a sociální dohody
Bezvládí	2 roky		
Odborná komise pro důchodovou reformu (tzv. Potůčkova komise)	2014 - 2017	všechny politické strany zastoupené v Poslanecké sněmovně, Rada hospodářské a sociální dohody, neziskové organizace	částečně ano (způsob zrušení 2. pilíře, pravidelné pětileté posuzování věku odchodu do důchodu vládou, úprava výpočtu valorizace, úprava podpory 3. pilíře)
Bezvládí	17 měsíců		
Komise pro spravedlivé důchody (Předsedkyně Danuše Nerudová)	2019 - listopad 2020	všechny politické strany zastoupené v Poslanecké sněmovně, Rada hospodářské a sociální dohody, neziskové organizace	schválení několika principů reformy prvního pilíře důchodového systému, prémie 500 Kč k důchodu za výchovu dítěte - poslanecká iniciativa
Bezvládí	18 měsíců	ne	ne
Poradní tým ministra práce a sociálních věcí	duben 2022 +	zástupci vládní koalice bez přizvání opozice	Novela zákona: změna parametrů mimořádné valorizace důchodů

Problémy dosavadních důchodových reforem

S výjimkou ustavení 3. pilíře v polovině 90. let nebylo nikdy dosaženo celospolečenského konsensu na zásadnějších a trvalejších reformách českého důchodového systému.

S touto výjimkou (a s výjimkou - ostatně brzy ukončeného - 2. pilíře) měly všechny změny povahu

- změn v systému (parametrických změn), nikoliv
- na systému (strukturálních, paradigmatických změn).

Konceptuální tápání: jaký důchodový systém máme ? A jaký bychom mít měli?

Zmatení pojmů a jejich užití:

System sociálního pojištění?

System sociálního zabezpečení?

Sociálně pojistný důchodový systém, plnící funkci sociálního zabezpečení?

Smíšený důchodový systém, kombinující oba principy?

Konceptuální tápání: k čemu je nám dobrý „důchodový účet“?

Má smysl zakládat diskurs o potřebných změnách důchodového systému s poukazem na předpokládanou dynamiku vývoje tzv. důchodového účtu,

- máme-li první pilíř důchodového systému definovaný dávkově?
- představuje-li důchodový účet jen jeden, byť nejdůležitější, zdroj na krytí nákladů dávkově definovaného důchodového systému?
- přispívá-li do něj stát každý rok desítky miliard na kompenzaci sociálních nákladů nesouvisejících se zabezpečením ve stáří?
- neodvádí-li stát za „státní pojištěnce“ ani korunu?
- došlo-li v uplynulých letech k zásadní nerovnováze v úrovni průměrných příspěvků zaměstnanců a zaměstnavatelů na jedné straně a osob samostatně výdělečně činných (OSVČ) na straně druhé?
- zastírají-li jím politici snahu ušetřit na veřejných výdajích tam, kde to může být krátkodobě i ve výhledu nejvýnosnější a nejsnadnější?

Jeden z příkladů strašení veřejnosti postupným propadáním výnosů povinného veřejného důchodového systému

Instagram, nabízený vysokoškolským studentům na kartě ISIC:

Titulek:

HEJTÍŠ DŮCHOD? SWITCHNI MINDSET!

Kalkulačka výpočtu budoucího důchodu:

Máš 35 let

Zbývá Ti do penze 30 let

V důchodu dostaneš měsíčně 12 700 Kč.

Lepší to nebude.

Budoucnost jste vy!

Komerční banka

<https://www.instagram.com/iloveduchod/>

Jak zvládnout koncepční změny důchodového systému s využitím dosavadních negativních zkušeností?

Ustavit centrální orgán státní správy, odpovídající za přípravu a pokračování důchodové reformy, s následujícím zadáním:

- Koordinovat systematický aplikovaný výzkum potřebných změn důchodového systému v širším demografickém, sociálním, ekonomickém a politickém kontextu.
- Moderovat konstruktivní veřejnou diskusi o cílech, kritériích a konkrétních proměnách důchodového systému. Podílet se na informování o důchodovém systému a o důsledcích připravovaných a přijatých reforem.
- Předkládat vládě a Parlamentu ČR pravidelně zprávu o stavu důchodového systému České republiky a o jeho předpokládaném vývoji se zřetelem k širšímu demografickému, sociálnímu, ekonomickému a politickému kontextu.
- Koordinovat činnost dalších orgánů státní správy, činných v přípravě a realizaci důchodové reformy.
- Připravovat a předkládat návrhy změn důchodového systému a souvisejících oblastí.

Odkazy na další zdroje z mého pera

České důchody. Praha: Karolinum 2019

<https://karolinum.cz/en/books/potucek-ceske-duchody-20795>

Experts as researchers and policy actors: Czech pension reform.
International Journal of Social Welfare, January 2023, 32(1), 58-66.

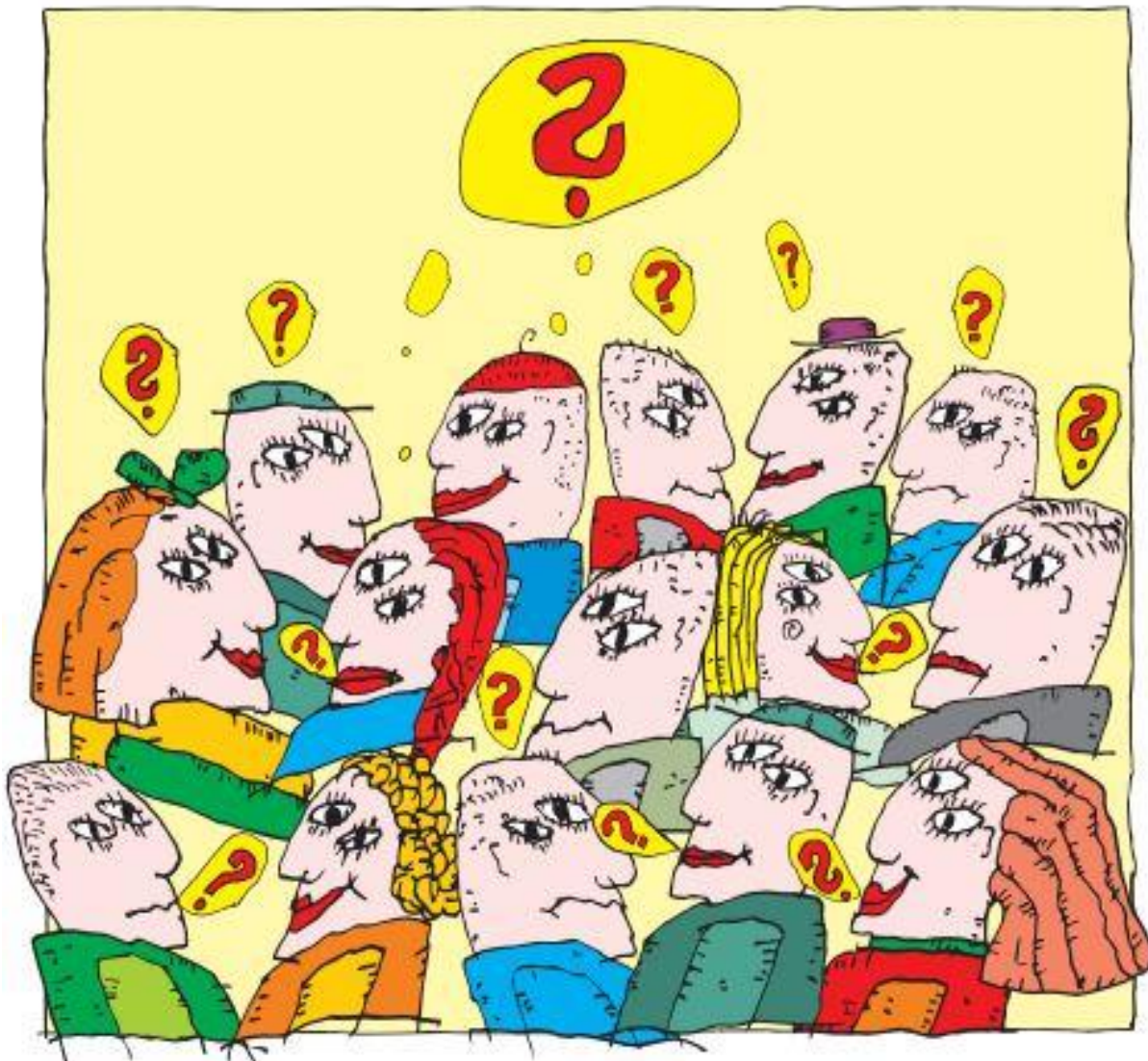
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/ijsw.12525>

Penzijní reforma: spravedlnost, nebo úspory? *Právo*, 18. května 2023,
s. 7.

Veřejná politika. 1. vyd. 2016. Praha: C. H. Beck.

<https://www.beck.cz/verejna-politika>

Poznámka: Část B této publikace zahrnuje tři případové studie rozebírající proces české důchodové reformy.

Martin Potůček:
České důchody.
Praha, Karolinum 2019.
181 s.

Publikace je dostupná
v tištěné i elektronické
verzi na
www.karolinum.cz

Děkuji za pozornost! 😊